

Eğitimde Pozitif Psikoloji Uygulamaları

Editörler:

Bengü ERGÜNER TEKİNALP

Şerife IŞIK

6. Baskı

Editörler: Prof. Dr. Bengü ERGÜNER TEKİNALP - Prof. Dr. Şerife IŞIK

EĞİTİMDE POZİTİF PSİKOLOJİ UYGULAMALARI

ISBN 978-605-318-068-5

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2022, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Mart 2015, Ankara

6. Baskı Ekim 2022, Ankara

Yayın-Proje: Zeynep Güler

Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan

Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

"Ben 5 yaşındayken, annem her zaman bana mutluluğun hayatın anahtarı olduğunu anlatırdı. Okula başladığım zaman sınavda bana büyüünce ne olmak istediğimi sorduklarında "MUTLU OLMAK İSTİYORUM" yazdım. Onlar bana soruyu anlamadığımı söylediler. Ben de onlara, onların hayatı anlamadığımı söyledim."

John Lennon

Pozitif psikolojinin son yıllarda popülerleşmesi ile insanların olumlu yanlarının araştırılması ivme kazanmış, akademisyen ve ruh sağlığı uzmanları mutluluk ve genel iyilik hâli üzerinde çalışmaya başlamışlardır. Mutluluk ve iyilik hâlinin psikolojide sıklıkla tartışılıyor olması ruh sağlığı alanlarına yeni bir soluk kazandırmıştır. Ancak, bu heyecan kendini henüz yeni yeni eğitim alanında göstermektedir. Pozitif psikoloji alanında yapılan araştırma ve uygulamalardan elde edilen bulguların eğitimde de araştırılması ve uygulanması için bir rehber oluşturmak amacıyla bu kitabı oluşturduk. Kitapta alanında ve yazdıkları konularda uzman akademisyenler pozitif psikoloji kavramlarını eğitim alanında ele almışlar ve gerek kuramsal, gerekse uygulamaya yönelik bilgileri okuyucularla paylaşmışlardır. Pozitif Eğitim alanını Türkiye'de kapsamlı bir şekilde ele alınan ilk kitap olarak bu çalışmamız, bu konudaki çalışmalara rehberlik edecek ve eğitimin daha olumlu bir yolda ilerlemesine katkıda bulunacaktır. Kitapta tartışılan kavramların sadece akademik çalışmalar olarak sınırlı kalmaması, en zengin özel okullardan en ücra devlet okullarına kadar uygulanabilmesini umut ediyoruz. Sonuçta çocuklarımız için en büyük dileğimiz mutlu olmalarıdır.

Mutlu çocuklar yetiştirebilmek ve mutlu bir gelecek kurabilmek amacıyla...

Editörler ve Yazarlar

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: *Prof. Dr. Bengü ERGÜNER TEKİNALP - Prof. Dr. Şerife IŞIK*

Giriş

Prof. Dr. Bengü ERGÜNER TEKİNALP - Drake Üniversitesi

Prof. Dr. Şerife IŞIK - Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5184-8218

1. Bölüm: Zekâ

Prof. Dr. Erdal HAMARTA - Necmettin Erbakan Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-0925-3824

2. Bölüm: Öz Yeterlik

Prof. Dr. Mehmet KANDEMİR - Kırıkkale Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5576-3537

3. Bölüm: Öz Belirleme

Prof. Dr. Tahsin İLHAN - Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

4. Bölüm: Akış Kuramı

Dr. Öğr. Üyesi Ümit SAHRANÇ - Sakarya Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5576-3537

5. Bölüm: Akademik Kendini Toparlama Gücü

Prof. Dr. Şerife IŞIK - Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5184-8218

6. Bölüm: Öğrenen Güçlenmesi

Doç. Dr. S. Gülfem ÇAKIR - Akdeniz Üniversitesi

7. Bölüm: Öğrenilmiş İyimserlik

Doç. Dr. Berna GÜLOĞLU - Bahçeşehir Üniversitesi

8. Bölüm: Azim

Doç. Dr. Ramin ALİYEV - Hasan Kalyoncu Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-1983-6505

9. Bölüm: Cesaretlendirme

Prof. Dr. Bengü ERGÜNER TEKİNALP - Drake Üniversitesi

10. Bölüm: Sosyal İlgi

Prof. Dr. Melek KALKAN - Ondokuz Mayıs Üniversitesi

11. Bölüm: Özgeçililik

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Kemal YÖNTEM - Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-7620-0971

12. Bölüm: Minnettarlık

Prof. Dr. Nagihan OĐUZ DURAN - Bursa Uludađ Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-8049-1510

13. Bölüm: Öz Anlayış

Prof. Dr. Ahmet Ragıp ÖZPOLAT - Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-2861-1490

14. Bölüm: Değerler Eğitimi

Prof. Dr. Bülent DİLMAÇ - Necmettin Erbakan Üniversitesi
Uzm. Tolga SEKİ - Necmettin Erbakan Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-5594-0786

15. Bölüm: Eğitimde Pozitif Bir Güç Olarak Mizah

Prof. Dr. Tahsin İLHAN - Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölmeler ve Yazarları.....	v
Giriş.....	1

1. BÖLÜM ZEKÂ

Giriş.....	11
Ne: Kuramsal Yapı.....	13
Sosyal Zekâ.....	13
Duygusal Zekâ.....	15
Başarılı Zekâ.....	19
Üç Boyutlu Zekâ Kuramı.....	22
Nasıl: Araştırma.....	23
Nasıl: Uygulama.....	26
Başarılı Zekâ.....	26
Sınıfta Başarılı Zekâ Uygulamaları.....	27
Duygusal Zekâ.....	29
Peki Şimdi? Genel Değerlendirme ve Öneriler.....	33
Önerilen Kaynaklar.....	34
Kaynakça.....	34

2. BÖLÜM ÖZ YETERLİK

Giriş.....	39
Ne: Kuramsal Yapı.....	40
Öz Yeterlik İnancı.....	40
Öz Yeterlik ve İlişkili Kavramlar.....	43
Öz Yeterlik Kaynakları.....	50
Öz Yeterlik İnancıyla İlişkili Süreçler.....	53
Nasıl: Araştırma.....	58
Nasıl: Uygulama.....	64
Peki Şimdi? Genel Değerlendirme ve Öneriler.....	66
Önerilen Kaynaklar.....	69
Kaynakça.....	69

3. BÖLÜM ÖZ BELİRLEME

Giriş.....	75
Ne: Kuramsal Yapı.....	76
Motivasyon.....	76
İçsel Motivasyon	77
Dışsal Motivasyon.....	77
Dışsal Motivasyonun İçselleştirilmesi	78
Özerk ve Özerk Olmayan Motivasyon.....	81
Temel İhtiyaçlar	82
Özerklik İhtiyacı	83
İlişki İhtiyacı.....	85
Yeterlik İhtiyacı	85
Yaşam Amaçları.....	85
İçsel/Dışsal Amaçlar	86
İnsanların Amaçlarına Ulaşmasında Başarısız Olmalarının Nedenleri	87
Amaç - Benlik Uyumu.....	89
Nasıl: Araştırma.....	90
Nasıl: Uygulama.....	97
Peki Şimdi? Genel Değerlendirme ve Öneriler	102
Önerilen Kaynaklar	104
Kaynakça.....	105

4. BÖLÜM AKIŞ KURAMI

Giriş.....	111
Ne: Kuramsal Yapı.....	111
Güdülenme Sistemleri	113
Genetik Güdülenme Sistemi.....	114
Kültürel Güdülenme Sistemi	114
Benlik Güdülenme Sistemi	115
Benlik Güdülenme Sisteminin İşlevi ve İşleyiş Süreci	115
Bilinç.....	116
Kişisel Deneyim Türleri	119
Akış (Optimal Deneyim/Ruhsal Negentropi) Deneyiminin Nitelikleri.....	121

Akış Kuramının Diğer Kavramlarla Benzerlik ve Farklılıkları	123
İhtiyaç Hiyerarşisi Kuramı ve Doruk Yaşantı	124
Macera Deneyimi Paradigması	124
Optimal Uyarılma Kuramı veya Yerkes-Dodson Kanunu ve Optimal İşlevin Bireysel Alanı	125
Nasıl: Araştırma.....	126
Nasıl: Uygulama.....	127
Peki Şimdi? Genel Değerlendirme ve Öneriler	132
Eğitim Ortamında Kullanılabilecek Bazı Materyaller	135
Önerilen Kaynaklar (Kitap, Makale, Web Sayfası).....	139
Kaynakça	139

5. BÖLÜM

AKADEMİK KENDİNİ TOPARLAMA GÜCÜ

Giriş.....	143
Ne: Kuramsal Yapı.....	144
Akademik Kendini Toparlama Gücü Modelleri	146
Casillas Modeli	147
Sınıf ve Okul Bağlamında Kendini Toparlama Gücünü Geliştirme Modeli.....	149
Kendini Toparlama Gücü Tekerleği Modeli	153
Nasıl: Araştırma.....	154
Nasıl: Uygulama.....	156
Okullarda Kendini Toparlama Gücü	156
Öğretmen-Öğrenci İlişkisi.....	157
Akran İlişkileri	160
Okul Yönetimi	162
Aile-Okul İlişkileri.....	164
Peki Şimdi? Genel Değerlendirme ve Öneriler	168
Önerilen Kaynaklar	169
Kaynakça.....	169

6. BÖLÜM

ÖĞRENEN GÜÇLENMESİ

Giriş.....	175
Ne: Kuramsal Yapı.....	176
Nasıl: Araştırma.....	179
Peki Şimdi? Genel Değerlendirme ve Öneriler	183
Kavram ile İlgili Araştırma Önerileri.....	184
Kavram ile İlgili Uygulama Önerileri	185
Önerilen Kaynaklar	186
Kaynakça.....	186

7. BÖLÜM

ÖĞRENİLMİŞ İYİMSERLİK

Giriş.....	191
Ne: Kuramsal Yapı.....	192
Öğrenilmiş Çaresizlik.....	192
Atfetme Kuramı	194
Açıklama Biçimi: İyimser mi? Kötümser mi?.....	196
İyimserlik Öđrenilebilir mi?.....	201
ABC Modeli	201
Nasıl: Araştırma.....	209
Nasıl: Uygulama.....	211
Peki Şimdi? Genel Değerlendirme ve Öneriler	213
Önerilen Kaynaklar	215
Kaynakça.....	215
Ekler	218

8. BÖLÜM

AZİM

Giriş.....	221
Ne: Kuramsal Yapı.....	223
Peki azmi ne yok edebilir?	225
Neden Azim?	227
Azim ve Öz Denetim	227
Öđrencilere Azmi Öđretmenin 6 Yolu.....	229

Nasıl: Araştırma.....	233
Öğrencilerde Azmin Belirleyici Rolü	233
Yetişkinlerde Azmin Belirleyici Rolü	234
Nasıl: Uygulama.....	235
Azim, Kararlılık ve Tahammül	235
Azim, Kararlılık, Tahammülün Teşvikinde Teknolojinin Kullanılması.....	239
Sistematik Destek, Aile Desteği Gereksinimi ve Öneriler	240
Azmi, Kararlılığı ve Tahammülü Geliştiren Programlar ve Yaklaşımlar	241
Peki Şimdi? Genel Değerlendirme ve Öneriler	246
Önerilen Kaynaklar	248
Kaynakça.....	248

9. BÖLÜM

CESARETLENDİRME

Giriş.....	253
Ne: Kuramsal Yapı	254
Öncülleri	254
Cesaretlendirmenin Kuramsal Temelleri	255
İlgili Yaklaşım ve Modeller	259
Cesaretlendirme, Ödül, Ceza ve Övgü.....	260
Nasıl: Araştırma.....	266
Nasıl: Uygulama.....	269
Cesaretlendirme Ortakları	269
Öğrenmeye Hazırlık Programı	270
Başarıya Hazırlık Programı.....	272
Öğrenci Başarısı Becerileri Programı.....	273
Kinder Terapi / Kinder Traininig	273
GEECE Grubu Formatı	276
Peki Şimdi? Genel Değerlendirme ve Öneriler	278
Önerilen Kaynaklar	280
Kaynakça	280

10. BÖLÜM SOSYAL İLĞİ

Giriş.....	283
Ne: Kuramsal Yapı.....	284
Sosyal İlginin Gelişimi.....	289
Nasıl: Araştırma.....	295
Sosyal İlgi ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	296
Sosyal İlgi ve İş/Meslek	296
Sosyal İlgi ve Arkadaşlık	297
Sosyal İlgi ve Sevgi/Evlilik	300
Sosyal İlgi ve Demografik Değişkenler	302
Nasıl: Uygulama.....	303
Sosyal İlgi ve Aile Eğitimi	303
Sosyal İlgi ve Okul	306
Uygulamaların Türkiye'deki Eğitim Sistemine Göre Değerlendirilmesi.....	308
Peki Şimdi? Genel Değerlendirme ve Öneriler	311
Önerilen Kaynaklar	314
Kaynakça.....	314

11. BÖLÜM ÖZGECİLİK

Giriş.....	319
Ne: Kuramsal Yapı.....	320
Olumlu Sosyal Davranışlar (Prososyal Davranışlar).....	321
Özgecilik Ahlaki Bir Davranış mıdır?	323
Özgecilik İçin Empati Gerekli midir?.....	323
Özgecilik Genetik Aktarımla Kazanılabılır mı?	324
Kültürel Kodlar Özgecilik Üzerinde Etkili midir?	325
Bir Kültür Ögesi Olarak Din'in Özgecilik Üzerindeki Etkisi.....	326
Özgeciliğin Gelişimi: Sosyosyal Gelişim Kuramı.....	328
Kuramların Özgeciliğe Bakışı	329
Psikanalitik Kuram ve Özgecilik	330
Sosyal Bilişsel Kuram ve Özgecilik.....	331
Özgecilik ve Pozitif Psikoloji.....	332
Bir Sosyal Psikoloji Konusu Olarak Özgecilik.....	333
Nasıl: Araştırma.....	334

Özgecılık ve Empati	334
Özgecılık ve Ahlak	335
Özgecılık ve Benlik Kurguları.....	335
Özgecılık ve Din	336
Nasıl: Uygulama.....	337
Okullarda Özgecılık	337
Okullarda Özgecılık Gelişimi Bağlamında Akran Temelli Yaklaşımlar.....	342
Akran Öğreticiliği	343
Akran Eğiticiliği	344
Özel Arkadaşlık.....	345
Akran Danışmanlığı.....	346
Akran Arabuluculuğu	347
Akran Destek Grupları.....	347
Peki Şimdi? Genel Değerlendirme ve Öneriler	348
Özgecılık Araştırmaları İçin Öneriler	349
Okullarda Özgeciliği Geliştirmeye Yönelik Müdahaleler İçin Öneriler.....	349
Önerilen Kaynaklar	351
Kaynakça.....	351

12. BÖLÜM MİNNETARLIK

Giriş.....	359
Ne: Kuramsal Yapı	361
Minnettarlık Nedir?	361
Nasıl: Araştırma.....	364
Minnettarlığın Bileşenleri ile İlgili Araştırmalar	364
Minnettarlığın Gelişimi ile İlgili Araştırmalar	365
Minnettarlığın Yararları ile İlgili Araştırmalar.....	366
Minnettarlığın Beden Sağlığı ile İlişisini Gösteren Araştırmalar	368
Minnettarlığı Arttırmaya Yönelik Deneysel Araştırmalar.....	368
Nasıl: Uygulama.....	371
Öğrencilerde Minnettarlık Geliştirmeye Yönelik Okul Temelli Müdahaleler....	372
Peki Şimdi? Genel Değerlendirme ve Önerileri	378
Minnettarlık Araştırmaları İçin Öneriler.....	379
Okullarda Minnettarlığı Geliştirmeye Yönelik Müdahaleler İçin Öneriler.....	380
Önerilen Kaynaklar	383
Kaynakça	383

13. BÖLÜM ÖZ ANLAYIŞ

Ne: Kuramsal Yapı.....	387
Öz Şefkat.....	388
Ortak Paylaşım (Kişilerarası)	389
Farkındalık.....	389
Öz Anlayış ve Kendine Acıma.....	391
Öz Anlayış ve Kendine Düşkünlük.....	392
Öz Anlayış ve Özsaygı	392
Nasıl: Araştırma.....	393
Öz Anlayış ve Duygusal İyi Oluş Arasındaki İlişkiler	393
Öz Anlayış ve Motivasyon.....	394
Öz Anlayış ve Kişilerarası İlişkiler	394
Öz Anlayış ile İlgili Türkiye’de Yapılan Çalışmalar	394
Nasıl: Uygulama.....	395
Peki Şimdi? Genel Değerlendirme ve Öneriler	401
Önerilen Kaynaklar	402
Kaynakça.....	402

14. BÖLÜM DEĞERLER EĞİTİMİ

Giriş.....	405
Ne: Kuramsal Yapı.....	406
Değer Kavramı.....	406
Değerlerin Oluşumu	407
Değerlerin Özellikleri	409
Değerlerin Sınıflandırılması.....	411
Değerlerin İşlevi	412
Değerler Sistemine Bilim Dallarının Bakışı.....	414
Felsefede Değer Kavramı	414
Psikolojide Değer Kavramı.....	416
Sosyolojide Değer Kavramı	417
Nasıl? Araştırma	418
Değerlerin Farklı Değişkenlerle İlişkisi.....	418
Değer ve Tutum.....	418
Değer ve Norm.....	419
Değer ve İnanç	420

Yapılan Araştırmalar	421
Nasıl: Uygulama.....	423
Peki Şimdi? Genel Değerlendirme ve Öneriler	426
Önerilen Kaynaklar	428
Kaynakça.....	428

15. BÖLÜM

EĞİTİMDE POZİTİF BİR GÜÇ OLARAK MİZAH

Giriş.....	435
Ne: Kuramsal Yapı	436
Mizah ve Mizah Duygusu	436
Mizah Kuramları.....	438
Mizah Türleri	446
Nasıl: Araştırma.....	448
Mizah ve Psikolojik Sağlık	448
Mizah ve Fiziksel Sağlık	450
Nasıl: Uygulama.....	454
Mizahın Ölçülmesi.....	454
Eğitimde Mizahın Kullanımı	457
Peki Şimdi? Genel Değerlendirme ve Öneriler	458
Önerilen Kaynaklar	460
Kaynakça.....	460
Yazarlar Hakkında.....	465